

УДК 338.36

І.І. Стойко, канд. техн. наук, доц., Ю.І. Бишук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РОЗВИТОК МАЛИХ НАУКОМІСТКИХ ФІРМ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

I.I. Stoyko, Ph.D., Assoc. Prof.; Yu.I. Byshuk

DEVELOPMENT OF SMALL SCIENCE COMPANIES IN FOREIGN COUNTRIES

Одним з найбільш істотних факторів, який забезпечує в останній час зміни в системі організації науково-технічної і виробничої діяльності є малий дослідницький бізнес. Практично у всіх індустріально розвинених країнах, і в найбільшій мірі в США, малий дослідницький бізнес функціонує у формі:

- малих (венчурних) фірм, які створюють винахідники на позички венчурного капіталу для промислового освоєння і комерційної реалізації науково-технічних нововведень;

- малих фірм, організованих для реалізації науково-технічних досягнень, що з'явилися побічним результатом виконання програмно-цільових НДДКР за контрактами урядових відомств з університетами, промисловими корпораціями, неприбутковими дослідними інститутами, так звані фірми – спін-офф;

- малі фірми сфери обслуговування програмно-цільових НДДКР;

- малі творчі групи або творчі колективи;

- індивідуально виступаючі з ідеями (винаходами) фахівці.

Кожна з цих форм малого дослідницького бізнесу займає своє відособлене місце в інноваційному процесі. Спільною особливістю виробничої діяльності малих наукомістких фірм є переважне зосередження на останніх стадіях інноваційного циклу – на організації дослідно-конструкторських розробок, метою яких є забезпечення технологічної готовності виробу до виробництва. Така спрямованість науково-технічної діяльності малого бізнесу призвела, наприклад, в США до того, що кількість створених ним інноваційних нововведень на 1 дол. витрат на НДДКР в 24 рази перевищує аналогічний показник для корпорацій з числом зайнятих понад 10 тис. чол. Цільові обстеження США показали також, що в малих фірмах практичне застосування знаходять 75% власних НДДКР, а в середніх і великих – 50%.

Для малих наукомістких фірм у цілому характерні і досить високі темпи створення робочих місць, що свідчить про динамічність їх виробничої діяльності. Так, темпи створення робочих місць малих наукомістких фірм у 8-10 разів перевищують аналогічний показник для дрібних дослідницьких фірм в цілому, а вони, у свою чергу, в 2-3 рази вищі, ніж у більш великих компаніях.

Малі наукомісткі фірми в останні десятиліття набули широкого застосування в Японії, Великобританії, Німеччині, Франції та інших індустріально розвинених країнах. Роль їх не зводиться тільки до підвищення науково-технічного рівня виробництва. Вони мають вплив на динамічність всієї національної економіки, інтенсивність її структурної перебудови. Звідси – прагнення державних структур чинити пряму і непряму підтримку малим інноваційним фірмам.

Цілеспрямована політика максимальної підтримки малого бізнесу, що має високу інноваційну активність, знайшла своє вираження в організації так званих інкубаторних програм. Головне призначення інкубаторів – підтримка дрібного інноваційного бізнесу перш за все на стадії його становлення і початкового періоду діяльності. Послугами інкубаторів користуються й окремі вчені, винахідники, інженери і підприємці. Отримуючи на пільгових умовах права користування будівлями,

обладнанням, фондами, інформаційними та іншими послугами великих промислових корпорацій, університетів, неприбуткових і будь-яких венчурних організацій, вони отримують можливість прискореної розробки нових видів продукції і технологій незалежно від наявності початкового фінансового забезпечення.

Як правило, фінансові кошти інкубаторів формуються з особистих джерел: коштів штатів і місцевих органів влади; субсидій (часто безоплатних) від федерального уряду; орендної плати підприємців, які користуються послугами інкубаторів; доходів від володіння акціями дрібних фірм, які вийшли з інкубаторів та успішно функціонують; коштів університетів та інших навчальних закладів; промислових корпорацій; приватних осіб – організаторів власних інкубаторів; пожертвувань.

Залежно від переважаючого джерела додаткового фінансування в принципі можна виділити корпоративний, державний, університетський та приватний тип інкубаторів. Всі вони, незважаючи на істотні відмінності у сферах і формах діяльності, об'єднані в Національну асоціацію господарських інкубаторів. Так, якщо корпоративні інкубатори, створюючи регіональні господарсько-технологічні центри, прагнуть забезпечити підтримку винахідникам, бажаючим заснувати свою фірму, то університетські інкубатори націлені в основному на вирішення навчальних проблем.

У будь-якому випадку інкубатори основною сферою своєї діяльності обирають регіональні проблеми, використовуючи для їх вирішення достатньо струнку систему взаємопов'язаних організаційних форм з різною функціональною спрямованістю.

Якщо господарсько-технологічні центри спеціалізуються на наданні дрібним інноваційним фірмам і окремим науково-технічним працівникам і підприємцям послуг, пов'язаних з орендою приміщень, лабораторного обладнання, інформаційних мереж, допомоги в отриманні позик у Адміністрації у справах дрібного бізнесу, то офіси співробітництва здійснюють технічну та потенційну комерційну експертизу проектів індивідуальних винахідників. Основним завданням Фонду стартових коштів є сприяння в наданні індивідуальним винахідникам стартового капіталу з боку незалежних венчурних фірм.

У набагато більшій мірі, ніж корпоративні, націлені на вирішення регіональних проблем державні інкубатори. Такі програми забезпечують до 20% заявок і надають підтримку на період від півроку до 3 років. Як правило, до складу центру входять спеціальна консультативна корпорація, що володіє постійним штатом консультантів та експертів з технічних та економічних проблем.

Чітко вираженими завданнями сприяння навчальним процесам відрізняються університетські інкубатори. Вони, як правило, формуються за рахунок власних коштів засновників. Основними користувачами цих коштів є співробітники і студенти вузів. Такі інкубатори надають різного роду фінансові, орендні і консультативні послуги необмежено довго, проте орендна плата зростає залежно від термінів надання інноваційних послуг.

В основному за рахунок коштів засновників утворюються і приватні інкубатори. Однак, створювані на кошти підприємців, вони передбачають подальшу пайову участь в майбутніх доходах народжуваних дрібних інноваційних фірм.

Література

1. Андрощук Г. Інноваційна політика ЄС: стан і тенденції / Г. Андрощук // Проблеми науки – 2002, №12. – С.25- 32.
2. Стойко І. Науково-технічна діяльність малого бізнесу (закордонний досвід) [Електронний ресурс] / І. Стойко // Соціально-економічні проблеми і держава. — Вип. 1 (4). — 2011. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11siibzd.pdf>.